



Po dlouhém čase vracel jsem se do otčiny. Na nádraží v K., odkudž do rodného mého městečka asi dvě hodiny cesty bylo, měl mne očekávati otcův povoz. Náhodou ale došel list, jenž příchod můj oznámiti měl, pozdě, jak jsem se později dozvěděl. Bylo mně tedy pěšky jíti, neb v celém K. nebylo povozu. Bylyť právě žně. V hostinci našel jsem muže, jenž byl ochoten vak můj mi nésti. Byl to Mrština. Ač jsem ho několik let neviděl, poznal jsem ho ihned. Býval často u nás v městečku, kde bratra měl. Ale změnil se od těch dob. Postava jeho, jindy přímá, nachýlila se, vlas zešedivěl a čelo čas i starost rozoraly. Býval slušně oděn, ale nyní měl šat ošumělý a chatrný. Seděl v koutě s hlavou sklopenou a neměl ani nalito. Zastavil prý se tady, nesa do K. list. Posilnivše se, vydali jsme se na cestu. Silnicí, která se vinula hlubokým údolím, jíti jsem nechtěl, a proto zaměřili jsme na chodník po vrších, které se podél silnice táhly. Slunce již dávno zapadlo. Mrština kráčel zvolna a já o několik kroků napřed mlčky, jsa poněkud nad tím rozmrzen, že mně naproti nepřijeli, a že umdlen jsa, za pozdního večera dvě hodiny jíti jsem měl.

Na nebi již zazářila v nekonečné dáli první hvězda a brzo za ní prokmitovaly její družky, jako když se květy lilije vodní nad modrou hladinou vynořují. Od lesů, již se před námi černaly, vanul chladný větřík a tiše šepotal v dosud zeleném ovsu a žloutnoucím ječmenu, již jako ku spánku v dechu jeho se ukolébovaly. Cvrček pronikavě pěl jednotvárnou píseň svou. Kolem po horách

i dole ve vesnici, která se podél silnice rozkládala, panovalo ticho a lesy před námi, zahalivše se v černé roucho, naklonily bájí plné své hlavy snad ku spánku, snad k dumání. Večer milý a krásný! Tichá, šepotavá byla řeč jeho, však vroucí a libá tak, že chmury z mysli zaplašila.

Vesele pohlížel jsem kolem a teď teprve jsem si vzpomněl na Mrštinu. Šel s hlavou sklopenou, překládaje někdy uzlík svůj s ramena na rameno. Šel jsem volněji, až mne dohonil.

„Znáte dobře tuto cestu?“ začal jsem.

„Jak by ne! Dvacetkrát jsem tudy šel o samé půlnoci. Každý kámen je mi známý.“

„Bydlíte dosud dole ve vsi?“

„Bydlím tam, ano, ale ne dlouho. To se mýlíte s mým bratrem. Do nedávna jsem byl „na pustinách“. No, však uvidíte tu mou chalupu. Ba již ne mou. — Člověk je zvyklý tak říkat — a jak by ne? Byli jsme tam odjakživa, přes dvacet let jsem tam byl s nebožkou — dej jí pánbůh —“

Vzdychl a zamlčel se. — Pohnul mne zvuk jeho slov. Zněla klidně a přec v nich ozývalo se bolné zachvění jeho srdce. Mlčel jsem, nechtěje vyptáváním se rozjitřit ránu jeho.

Po chvíli se náhle zastavil a rukou napravo ukazuje, pravil:

„Podívejte se tam na ten vršek za lesem — tam vidíte dvě chalupy, ta menší tam — ta byla má. — To je ta, co mne z ní vyhnali,“ dodal trpce. Mrština pošoupl klobouk do týla a přejel rukou čelo.

Za černým lesem, k němuž jsme směřovali, vypínal se kopec, na jehož vršku v šeru nočním jevíly se obrysy dvou chalup, mezi nimiž tři černé jedle do jasného nočního vzduchu se vypínaly.

„Vidíte,“ pokračoval po chvíli Mrština, „bylo mně tam dobře. Napracoval jsem se, ale byl jsem spokojen. Co jsem potřeboval, vydělal jsem si, a kousek té louky v ouvale vyživilo mně krávu a k tomu jsem měl ročně několik záhonů bramborů. Dělal jsem tam dole v lomě a doma jsem si držel tovaryše, který tu kopku sdělal. Nebylo mnoho na tom, ale přec. — Když pak Anička dorostla, pustil jsem tovaryše a naučil jsem ji dělat za stavem.“

„To byla vaše dcera?“

„Ah tak — zapomněl jsem. — Byla po bratrovi — s nebožkou ženou jsem neměl dětí. Měl jsem bratra, však jste ho znal, měl od vás Vavřenovu a ostával dlouho v městečku. Pak se však přestěhoval dolů do vsi — ale zle se poradil,

chudák. Chtěl si zlepšit, a vedlo se mu hůře. O čermenské pouti bude tomu devět let, co zemřel. Zůstalo po něm děvče — tu asi neznáte — bylo jí tenkrát dvanáct let, když jí tatík umřel. Plakala pro něj až strach a chtěla za ním do hrobu. Nebožka má dala se do pláče nad tím dítětem. Šli jsme s ní domů, a co zbylo, vzali jsme i Aničku nahoru „na pustiny“, kam jsem také nový stav po nebožtíkovi odvezl.

Má stará měla z děvčete radost a chovala je jako své vlastní. Byla čiperná poslušná a rozumná — to zdědila po své matce. Ta umřela, když Aničce byly čtyry léta. Děvče rostlo jako konopí a ani jsme se nenadáli, byla skoro na vdavky.

Jak jsem povídal, když dorostla, pustil jsem tovaryše a starý stav jsem vynesl na půdu a postavil jsem Aničce ten po nebožtíkovi tatínkovi. Měla nás ráda jako vlastní — poslechla ve všem, udělala všecko, co nám na očích viděla. Nebožka se až na ni někdy durdila, že ji nechce nechat nic dělat — krávu obstarala, do lesa chodila, dělala za stavem — zkrátka pomýšlení by nám byla udělala. Přitom byla zdravá a hezká — jako růžička. Špatně si nechodila. Nebožka všecko, co měla, na ni navěšela. Ale nejlépe jí to slušelo, když v neděli na hrubou a to s Toníkem Bendovým šla.

Bendovi jsou tam v té druhé chalupě a měli jediného hocha, pracovitého a dobrého hospodáře. K tomu měl hezkou věc — chalupu, něco pole a o starých se povídalo, že mají nějaký ten groš zahospodařený.

V neděli jsme vždycky u okna s nebožkou čekali, až Anička půjde z hrubé. A nikdy nešla sama. Vždy byl s ní Toník. Hoch jako kytky za jeho kloboukem, kterou mu Anička v zahrádce uvila. Měli se rádi od maličkosti. Navykli na sebe tak, že by se jim snad stýskalo, kdyby se den neviděli. Přáli jsme si, aby se vzali. S Bendovými jsme již o tom přišli do řeči a srozuměli jsme se. Toníka jsme si přáli za zetě, vždyť jsme viděli, že by Anička lepšího muže nedostala, a jeho staří také proti tomu nebyli. Ba bylo to již tak, že jednou večer mě žena k oknu zavolala: „Podívej se, Václave!“ povídá.

Před našimi okny byla zahrádka a za plotem Bendova. U plůtku ve stínu jedlí stála Anička a naproti v druhé zahrádce Toník. „Podívej se,“ povídá žena, „podívej se, myslím, že ten plot mezi zahradami nebude dlouho. Až Toník ten odvod bude mít odbytý — bude z těch zahrádek jedna. Vidíš?“

Já s radostí přikývl — komu bychom také ten svůj majetek dali? Ta chasa venku byla blažena a my se ženou měli také radost.“

Mezitím jsme přišli do lesa. Jasně modré nebe se zářícími hvězdami zastřela šerá klenba černého lesa. Vzpomněl jsem si, že zas teď začne Mrština neštěstí své vypravovat. Z jasné noci v stíny pošmourného lesa! Dovádívý větřík, jenž před lesem vanul, změnil se v studený dech, zasmušile klonily se větve jehličnatých stromů, jako v hlubokém bolu. Jen někdy zazněl šelest jednotlivého buku, jako tichá, slabá ozvěna laškujícího větříku, jako tajený povzdech po světle luny.

„Bože můj, byly to pěkné časy, byli jsme tak spokojeni,“ pokračoval Mrština ve vypravování. „Ale pánbůh chtěl jinak — nemělo to být. Dolů do vsi přišel, bůh ví odkud, tovaryš a dostal tam také práci. Povídal, že byl vojákem, vypravoval vše, co zažil a zkusil, a to tak, až se všichni divili. No, vypravovat uměl, to je pravda, duši byl by člověku z těla vyhovorel, a to byla také naše zhouba. Holky ho také rády viděly; byl krásně rostlý, měl hezké, hladké tváře a pod nosem vousky. Byl ke všem vlídný a sladký, ale mně se hned z počátku nelíbil — měl mnoho řečí, a takový člověk není upřímný. Co vám teď budu povídat, bůh ví, jak se to tak stalo — já nevím. Mohlo by skoro být pravda, že uměl čarovat. Naše Anička šla se někdy proskočit dolů do vsi. — Tu u muziky Toník nikdy nechyběl. Jednou ale — bylo to týden po tom, co ten chlap přivandroval — přišla Anička dřív než jindy domů a bez Toníka, který ji obyčejně doprovázel. Byla změněna, nesmála se, nevypravovala všíelijaké kousky, které hoši prováděli. Odstrojila se a šla hned do komory. Myslili jsme, že se s Toníkem trochu rozkmotřili. Žena nemohla starostí spát a přikradla se ku komoře. Anička seděla u okna na truhle a dívala se ven do noci. Vymlouvala se, že ji hlava bolí.

Druhého dne jakoby nic. Byla zas veselá, smála se, hovořila zase s Toníkem, ale moje žena kroutila nad tím hlavou. Druhou neděli nato byla zas muzika. Nechtěla jít, ale když Toník jí tolik domlouval, šla přec. Měl jít druhého dne k odvodu a proto chtěl předtím té teskné veselosti zažít.

Anička přišla od muziky s Toníkem. Když přišla do světnice, měla oči zaslzené. Toník jde zítra k odvodu, proto pláče, tak jsme si vykládali a byli jsme rádi, že nedorozumění minulo.

Ukázalo se ale později, že pro něco jiného plakala.

Celý den jsme Toníka netrpělivě očekávali. Odpoledne stál jsem právě s Aničkou pod jedlemi a dívali jsme se dolů po cestě. Najednou vykřikla radostně a já seznal, že se Toník vracel bez růžičky na čepici. Chtěl jsem to říci u Bendů,

ale udiven jsem se zastavil. Anička zbledla jako sníh a chytla se tyčky u plotu. — Bylo radosti u nás všech, vždyť jsme se těšili, že se Toník ožení — jen Anička odešla do komory a naříkala si, že jí není dobře.

Nebožka žena šla za ní. Přisedla k ní u okénka, domlouvala jí jako matka, aby se svěřila, že ví, že jí něco trápí. Dlouho zapírala Anička, až najednou se dala do pláče a padla matce okolo krku.

„Odpusťte mně, nemohu za to. Vím, že brzo teď Toník přijde o slovo — jen, prosím vás, dlouho neodkládejte. Nevím, co bych pak řekla.“

„Co je, že tak pospícháš?“ ptala se jí žena.

„Matko,“ mluvilo s pláčem děvče dále, „vím, že si přejete, abych si Toníka vzala — vím, že i on mne z celé duše má rád — já bych byla také šťastna — vždyť ho mám dosud ráda jako jindy. Nevěděla jsem, že člověk může ještě více milovat — Petr —“ a tu se zamlčela a sklopila oči plné slzí.

Nebožka se pokřižovala. Petr, to byl ten cizí tovaryš dole ve vsi.

„A jak jste si udělali známost?“

„Nevím, čím to je — ale jak jsem ho po prvé u muziky viděla — všechno se změnilo. Lekla jsem se ho — třásla jsem se, když se na mne černýma očima podíval — bála jsem se ho — a přec jsem byla ráda, když se mnou tancoval a pak mně tolik věcí povídal, až mi hlava kolem šla. Vyhýbala jsem se mu a přec jsem byla ráda, když se na kraj lesa přiloudá a mne pozdravuje. Měla jsem radost, že Toníka neodvedli, a zas jsem hned přitom vzpomněla na Petra. — Trápí mne, že Toníka zarmucuji — vy si přejete, abych si ho vzala — učíním tak, jen prosím brzo — pak snad —“ a plakala.

Stará má nemohla ani z počátku promluvit a té noci ani oka nezamhouřila. Já vrtěl nad tím hlavou, přemýšlel sem tam, ale nikam to nevedlo. Děvče jsme nutit nechtěli a Petr se nám nelíbil, a k tomu již byla svatba jako jistá. Žena dělala všelijaké prostředky, myslela, že je Anna očarována — ale nic naplat.

Několik dní potom vyskočil jsem ulekán z postele. Pádil jsem do komory, odkud vykřiknutí zaznělo. Anička stála uplakaná u okna a dívala se ven. Mihlo se něco kolem, pak jsem viděl stín mužského a najednou se ztratil v křovině.

„Kdo to byl?“

„On — přišel sám — prosím vás — nic mu nedělejte. Loučil se se mnou — slyšel, že si budu Toníka brát — a hrozil — že si život vezme“ a pro pláč nemohla dále.

Já věděl, že tak spěšným na tu smrt nebude — ale šlo mně o děvče. Za

těch několik dnů zhubeněla a její jindy červené tváře pobledly. Mnoho se trápila a ještě ke všemu bolest tajila.

V neděli nato měl přijít Toník o slovo. Žena se bála, aby se děvče nesoužilo — měla ji tak ráda. A pak jaká pak spokojenost a štěstí, když jeden v manželství vzpomíná na cizího.

Vyptávali jsme se po Petrovi a jen samou chválu jsme slyšeli. Jen stará kovářka hanila ho, že je opilec a nic kalého. Když ho tedy všichni mimo kovářku chválili, a měl asi sto zlatých — tedy — bože, co pak by člověk neudělal pro dítě. Anna nám přirostla k srdci.

Ptali jsme se jí, jestli by si Petra chtěla vzít. Děvče zůstalo jako bleskem omráčeno, oči se jí zaleskly a pak slzami zalily a zarděla se až po korunku. Měla Petra tak nesmírně ráda. — —

Řekl jsem to sousedovi — jak, již nevím, ale šlo to těžce, tuze těžce z úst. — Právě se chystali k nám na námluvy. — Bylo mně tenkrát divně u srdce a byl bych nevím co za to dal, aby se tak nestalo.

Toník chudák zbledl a odešel ven. Od té doby se Anně vyhýbal a k nám více nepřišel. Litovali jsme ho, byl nešťastný.

Petr se přiloudal večer k oknu a tam mu Anna vše sdělila. Měl prý nevýslovnou radost a ostýchal se ještě k nám přijít. Ale přišel přec.

Nebožce ženě se líbil pro svou postavu a řeč. Měl se k nám tak, že jsme již přestali pochybovat. Zkrátka, vzal si děvče a ona byla blažena a kvetla zas jako růžička.

Když jsem chtěl jednat o smlouvě, nechtěl Petr ani o tom slyšet, že toho není mezi námi potřeba. Odstěhoval se k nám a truhlařil. Mysleli jsme, že lepšího muže a zetě nemůže být. Annu by byl samou láskou snědl a nás na rukou nosil. Pomaloučku, polehoučku ale začal jednat o chalupě, o všelijakých pádech, a tak až nás přemluvil, že jsme jim chalupu se vším upsali.

O výminku nebylo ani řeči. To prý u nás nemusí být, že budeme jako ve svém a že by snad takovým nevděčníkem nebyl.

Nebožka byla spokojena a já si dal konečně také říci.

„Od té doby,“ pokračoval Mrština, „vše se zjinačilo. Pozvolna začal beránčí kůži svlékat a ukazovat nám rohy. Pomalu mu nebylo nic vhod. Mrzel se často, huboval i Annu, pomaloučku si vyjel na nás, konečně prohodil i něco o darmochlebech. Zloděj! Když si děvče vzal, nedopustil, abych do lomu chodil. Ale proto jsem přec u něho nezahálel a nejedl chléb zadarmo.

Já pořád ještě mlčel a snášel jeho týrání trpělivě, když se napil. Každou neděli byl opilý a zvykal pít víc a víc, že několikrát do týdne jsme museli poslouchat jeho hřmoty. Když ale jednou nepohodnuv se s Aničkou tuto týrati začal, přešla mne trpělivost a já se mu opřel. Tu byl oheň na střeše. Zbledl zlostí — zatínal pěstě a klel až se chalupa trásla. Ženské plakaly, prosily a zdržovaly mne, ale tak mne zlost chytila, že jsem se na celém těle trásl, a na Petra jsem z duše spustil. Pověděl jsem mu, jak se věci měly, aby nezapomněl, jak k nám přišel, že dosud tu máme právo — —“

Mrština se zamlčel. Pak začal:

„Máte toho práva, máte, starý pleticháři —“ řval Petr a přitom se tak zasmál, až mne hrůza pojala. Zůstal jsem, jako když do mne hrom udeří. Vzpomněl jsem si, že nemám výminku, a jako zdrcený klesl jsem na židli.

„Máte toho práva, máte — že vám mohu dvěře kdy chci ukázat — ano, to mohu a vy nesmíte ani ceknout — a jestli mne budete takhle sužovat, stane se to hned. Nelíbí-li se vám u mne, můžete jít spánembohem — tamhle jsou dvěře.“

A hrom mu do těch úst neudeřil.

Anna prosila proboha muže, aby nás šetřil, prosila mne, abych byl tichým, že se vše vyrovná — ale Petr ji v zlosti od sebe odstrčil, vytýkaje jí, že jí je strýc milejší než muž, že byla vždy víc při přátelích než při něm, že je falešnice.

Anna si div nezoufala. Za všechnu tu lásku dostalo se jí takové odměny. Nebožka žena lomila rukama, volajíc k živému bohu.

„Pojď, stará, tady již nic nemáme, to jsme si zasloužili —“ povídám bera ženu za ruku. Ona nechtěla pravíc, že se to snad v dobrotě vyrovná, ale já byl dopálen. Sebral jsem své věci a kráčel jsem z chalupy, ve které že pokojně zemru, jsem doufal. Žena div neklopýtala, pro slze ani na cestu neviděla. Anička padla před námi na kolena a prosila, abychom jen zůstali a jí odpustili, že nás do takového neštěstí přivedla. Nic jsem jí nevytýkal, ale šel jsem. Ubohá dcera prosila muže, aby nás zadržel, pak i přísně hovořila, ale ten jiskře očima volal: „Ať si táhnou!“

Dcera chtěla s námi — Petr ale uchoopil ji za ruku a mrštil jí do světnice. Bouchl dveřmi a my stáli před chalupou vyhnáni. — —

Od té doby bydlím ve vsi v podruží. Chodil jsem zas do lomu, ale již jsem nebyl jako jindy. Vzali mne do práce, ale jen za stravu, a z milosti přidali mi několik krejcarů týdně. Ubohá žena trápila se, trápila, až do roka byla pod drnem.

Anna přišla na pohřeb. Viděl jsem ji jako dítě u hrobu jejího otce, ale srdce mně usedalo, když naříkala pro mou ženu. Prosila mne za odpuštění a nemohla si odpuštěním, že nás do takové bídy přivedla, ač my byli také vinni. Za nebožky i pak k nám tajně chodila a podstrčila, co mohla, ač vždy, když se její muž o takové návštěvě dověděl, týral ji za to nesmírně. I nouze k němu se přistěhovala, neb Petr málo dělal a víc a víc pití a karbanu se oddával. Byl to starý dareba již z vojny, ale aby k majetku přišel, zakrýval své špatné vlastnosti a tvářil se, jako by Annu miloval. Ani s těmi penězi, které měl mít, nebylo nic pravda.

Chtěl jsem ho žalovat. Ale jak jsem se mohl soudit, když nemám nic v ruce, ani listin ani peněz?

Tak má člověk za všechnu tu dobrotu. Nemyslil jsem nikdy, že to tak se mnou skončí. A ubohá Anna!“

„A Toník? —“ tázal jsem se.

„Více se neoženil.“ S hlavou sklopenou povzdychnuv kráčel Mrština dále.

Les řidl a jasné hvězdy prokmitovaly mezi temnými vrcholy stromů, a zanedlouho byli jsme před lesem na chodníku, po jehož stranách chudá pole i kamenité mýtiny se rozkládaly. Napravo vypínaly se vršky a na jednom z nich viděl jsem černající se tři jedle a bělicí se dvě chaloupky. Měsíc právě vycházel. Usedli jsme na kámen.

Hvězdnaté nebe pnulo se jasně nad námi jako klenba velebného, věčného chrámu a bledý měsíc stoupal tiše jako vážný kněz do svatyně nevystihlého.

Mrština hleděl zamyšleně k chalupám. Najednou se něco kmitlo na stráni. Pohlížel jsem bystře v stranu tu a brzo jsem poznal, že někdo kráčí od chalup po chodníku dolů. Mrštinův stařecký zrak ničeho nepozoroval. Kdo to as za pozdního večera? Urychleným krokem blížila se ona postava k nám a brzo seznal jsem, že to je žena. Uzřevši nás zastavila se na chvíli, jako by se bála, pak ale jako prve kvapně k nám kráčela.

„Anno,“ vzkřikl starý Mrština a chvátal jí vstříc. Udiven hleděl jsem na starce, jenž vak, který byl vedle sebe položil, překotil a ženu za ruce uchytiv o překot se jí vyptával.

Slyšel jsem její pláč a jednotlivá slova, jež naznačila, co se s ní stalo. Mezi vypravováním bylo slyšení Mrštinův hněvivý hlas. Vypravovala, že Petr zas přišel opilý domů, že chtěl na ní peníze, a když mu jich dáti nemohla, začal ji týrati. Bránila se, ale nemohouc odolati, prchla a nechtěla se více k němu

navrátit. Vypravovala, že se jí Toník ujal a že jí nabízel u nich přístřeší. Pro pláč nemohla dále mluvit. Jak mohla to přijmouti?

„Chtěla jsem k vám, vím, že byste mně byl neodehnal.“

„Pojď, pojď,“ vybízel stařec — „ale — ten vak mám donést do H.“

„Jděte domů, tatínku, odpočiňte si — já to za vás odnesu.“

„Nechte tak — je pozdě již a potřebujete oba odpočinku. Nemám již tak daleko, donesu si jej sám domů“ — pravil jsem chtěje, aby u sebe zůstali a srdci svému uvolnili.

Zaplatil jsem Mrštinovi a přitom jsem spatřil blíže nešťastnou Annu. Tvář její dosti pravidelná, sličná, byla ubledlá, oči měla zapadlé a přes bílé čelo padaly jí vlasy v nepořádku zpod plachetky, kterou krk i prsa zakryvši, kol pasu uvázala. Pohnut jsa rozloučil jsem se s nimi srdečně.

Za několik neděl po tomto večeru seděl jsem doma na zahradě ve stínu staré jabloně s bratrancem svým, doktorem. Jednali jsme o tom, jak bychom dnešní den zažili. Rozprava naše byla náhle přerušena služkou doktorovou, která jej volala k nemocnému, jenž prý je ve velkém nebezpečení. Je prý ve vesnici Ž., ležící na samých hranicích slezských. Na vyzvání bratrancovo šel jsem také. — V bídné chatrči na slámě ležel nemocný, bledý, s hlavou zavázanou, maje krvavou košili na prsou rozhalenou. Doktor ihned přiklekl k raněnému a vyšetřil jeho rány. Zatím vypravoval obyvatel chatrče, že časně zrána šel do lesa a tam že pod starým bukem našel tohoto ubožáka bez sebe. Nemocný se brzo vzpamatoval. Pohlížel udiveně kolem sebe, a pohnuv rukou, zaúpěl bolestí, a jako by touto na vše se rozpomenuv, zasípěl: „Psi — zlořečení!“

„Kdo vám způsobil ty rány?“

„Psi — auseráci“ — a skřípěl zuby, buď hněvem, buď bolestí. Mezitím přišlo několik sousedů ž-ských a mezi nimi malý, vyzáblý Zvoneček, prohlášený pašerák. Pohlédnuv na nemocného, zakabonil čelo a zaklel — „Hrome — Petr Divoký! To je zle!“

„Je odtud?“ tázal se doktor.

„Ne — je z pustin.“

Udiveně pohlédl jsem na Zvonečka a pak na raněného. Skutečně — mužná, veliká postava — sličný obličej s vousy nad vrchním rtem, ano, byl to Petr, muž Ančin.

Dozvěděl jsem se, že již dlouhý čas neprovozoval řemeslo a že jen pro-

píjel, a když peněz nebylo a Anča mu jich dáti nemohla, že se dal na podloudnictví. Pašoval, a co vydělal, propil.

Číhali již dávno na něj pomezní strážníci, až konečně se jim podařilo, jej chytiti. Bránil se jako rozdrážděný medvěd, a až na hlavě zraněn byl, dal se na útěk. Uběhnuv kus cesty, klesl bez sebe na zem, zasáhnut jsa smrtící koulí.

Bratranec vymyl a obvázal rány a předepsal potřebné léky.

„Zůstane?“ ptal jsem se po cestě.

„Nejdéle do zejtřejšího dne.“

Pozdě odpoledne zvonili v Ž. umíráčkem. Divoký, odvážlivý podloudník zemřel na své rány.

Anče byla vdovou.

* * *

Na podzim jsem odjel z domova, a teprv léta příštího jsem se vrátil. Odpoledne jsem přijel do K., kde mne již otcova příležitost očekávala. Já však naloživ věci své na vůz, šel jsem pěšky stezníkem, kudy jsem před rokem se starým Mrštinou šel. Umínil jsem si, že chaloupky „na pustinách“ navštívím, doufaje, že se o osudu stařečka a jeho Aničky něco dozvím.

Po úzkém chodníku došel jsem na vrchol a stál jsem u samých chaloupek. Ve stínu jedlí seděl Mrština drže v náručí děcko. Když mne po chvíli poznal, jevil velikou radost a pravil: „Vidíte, dnes jsme se jinak sešli než před rokem. Tenkrát jsem vám povídal: měl jsem ženu, dceru a chaloupku, teď nemám nic; a dnes mám dceru, syna, vnouče — i chaloupku — škoda věčná, že žena pod drnem dřímá.“

Sedl jsem vedle něho.

Chtěl mně vypravovat, jak Petr se světa sešel; když jsem mu ale řekl, že jsem to vše sám viděl, pokračoval:

„Anička plakala pro toho, jenž ji byl tak sužoval — odpustila mu jako i já. — Měl za všecko zasloužený trest. Z podruží jsme se odstěhovali sem do chaloupky a nejvíce nás těšilo, že Bendovi nám prokazovali přízeň jako jindy.

Styděl jsem se skoro, ale když jsem tu upřímnost viděl — no, byli jsme zase přátelé.

I Toník se dal zas někdy vidět — ale Ančička se ho stranila — však víte.

Ale on se ani slovem nezmínil o tom, co bylo, dělal, jako by o ničem nevěděl, a pomáhal nám ve všem. Jednou seděli jsme tady pod jedlemi a najednou se mne ptal — jestli bych mu dal Aničku za ženu? Vyvalil jsem na něj oči —

kdo by si to pomyslel? Pohnulo mne to a jářku: „Toníku, rozvaž si to dobře — ať tě nemrzí — rozvaž.“ — „Já již rozvážil. Svolujete?“ Stiskl jsem mu podávanou mně pravici s radostí.

Viděl jsem, jak večer u jedlí čekal, a když Anička vyšla, poprosil ji na slovíčko.

Hovořili dlouho, dlouho.

Anička měla oči uplakané, když přišla do světnice. Nechtěla, jak mi Toník pak vypravoval, svolit, předkládala mu vše, jak ho zavrhla, jak jinému dala přednost, ale když viděla tolik lásky —

Tak jsme slavili svatbu a jsme všickni spokojeni a hle, tuto nám pánbůh nadělil toho klučinu. Kdyby se toho byla nebožka žena dočkala. Do lomu již nechodím a Toník mně přece nespílá darmochlebů. — Ale — pro pána krále — já zapomněl — odpusťte — budete unaven. Aničko!“

Ze stavení vyběhla Mrštinova Anička zcela změněna od té doby, co jsem ji neviděl.

Z bledé, trpící ženy stala se kvetoucí matka jako růžička — podle slov Mrštinových.

Šli jsme do světnice, kamž nám mladá hospodyně snesla chléb, máslo, smetanu a ovoce.

Staří Bendovi mne laskavě uvítali, a brzo přišel nato z lesa mladý Benda, muž silný, dosti sličný. —

Do večera jsem tam trval v srdečném rozhovoru. Na odchodu jsem teprv zpozoroval, že ze dvou zahrádek již jen jedna je.

Květly tam karafiáty a růže, jako v chaloupkách panovaly mír a láska.

ČESKÝ JIH, ROČNÍK I.

1872-73.